
La terrerola vulgar a la província de Girona

Per ÀLEX OLLÉ*



INTRODUCCIÓ I ESTAT DE CONSERVACIÓ

La terrerola vulgar (*Calandrella brachydactyla*) és un passeriforme de caire estèpic, que cria al migjorn del Paleàrtic, des de la península Ibèrica i el Magrib fins a les estepes i els semideserts de l'Àsia central. A Europa es concentra a l'entorn dels mars Mediterrani, Negre i Caspi (Cramp, 1988). A la península Ibèrica, on ocupa els pisos bioclimàtics, supra, meso i termomediterranis, trobem nidificant la forma nominal (Tellería *et al.*, 1999). A Catalunya es localitza en el seu extrem nord-est, l'Alt Empordà, al sector de Lleida i punts molt concrets de Tarragona, com és el cas del delta de l'Ebre. De presència únicament estival a casa nostra, els primers exemplars es detecten a finals de març i desapareixen a finals de setembre.

La situació de certes espècies de caire estèpic a Catalunya és en general regressiva, i en alguns casos determinats és alarmant. La terrerola vulgar ha patit, dins el conjunt ibèric, una davallada del 30% durant la darrera dècada (Martí & del Moral, 2003), no sent Catalunya un cas diferent, ja que disminueix la principal població catalana, la de Lleida, de 3.000-4.000 parelles el 1995 (Estrada *et al.*, 1996) a menys de 1.000 el 2001 (Bota, 2002) i actualment sobre les 100 parelles el 2007 (Bota, com. pers.). S'estimava el 2004 una població per a Catalunya entre 680 i 1.080 parelles (Estrada *et al.*, 2004). Actualment es podria parlar de xifres inferiors a 500 parelles.

La població de terrerola vulgar, a les comarques gironines, queda en la seva totalitat reclosa a l'Alt Empordà. Durant la dècada dels 90, es coneixien dos nuclis reproductors en aquesta comarca, un al cap de Creus i l'altre a les dunes litorals de la Rubina, aiguamolls de l'Empordà. Indicis d'un tercer nucli el trobàvem a l'interior de la plana empordanesa, sense saber els efectius ni els límits de distribució. Al cap de Creus, la petita població reproductora continua disminuint de 7 parelles reproductores l'any 2002 a les 3-4 del 2005 (Feliu, 2007). El mateix autor posa de manifest l'estat crític d'aquesta població (Feliu, com. pers.). Als aiguamolls de l'Empordà, la situació no canvia, sent encara pitjor, ja que de les 5-6 parelles de l'any 1994, passa, deu anys després, a extingir-se definitivament (Martí-Aledo, com. pers.). Les causes, en aquest darrer nucli, poden ser l'alta pressió humana i els derivats d'aquesta com per exemple gossos, vehicles tot terreny, etc., principalment durant els mesos primaverals.

ÀREA D'ESTUDI I METODOLOGIA

La temporada 2006 es comença a fer un balanç de la població de l'interior de la plana empordanesa, que es crea baixa, així com delimitant els seus nuclis reproductors. Per mitjà d'ornitòlegs de la zona, es comença a realitzar itineraris per a la detecció de mascles canors. Amb aquest sistema es detecten 2 sectors que acullen quasi el total de la població, quedant en els seus límits parelles aïllades.

L'any 2007, es procedí a analitzar la població del sector 1 al terme de Mollet de Peralada i la del sector 2 al terme de Garriguella. Ambdós queden separats per una distància d'uns 5 km. Durant l'època reproductora (abril-maig) es realitzà un seguit de transectes en cadascun d'aquests sectors, fent escoltes dels mascles canors. Un cop detectats aquests es mantenia la posició durant 10 minuts per dibuixar els seus moviments i descartar duplicats en el cens. Els transectes transcorrien de manera repartida pel territori i de primera hora fins a les dotze del migdia, a una velocitat constant i sempre amb temps adequat per al mostreig (no es feia en dies de vent ni pluja). La problemàtica en els censos realitzats en la detecció de mascles canors (atès el caràcter amagadís de l'espècie), freqüentment produeix una sobreestimació de la població, ja que alguns mascles són comptabilitzats en bandes més pròximes que aquelles en les que realment es troben (Garza *et al.*, 2003). És per això, que no s'utilitzaren bandes de distància. Això fa recomanable censos més exhaustius que permeten estimar el número de territoris que conformen la població (Garza *et al.*, 2003).

RESULTATS I DISCUSSIÓ

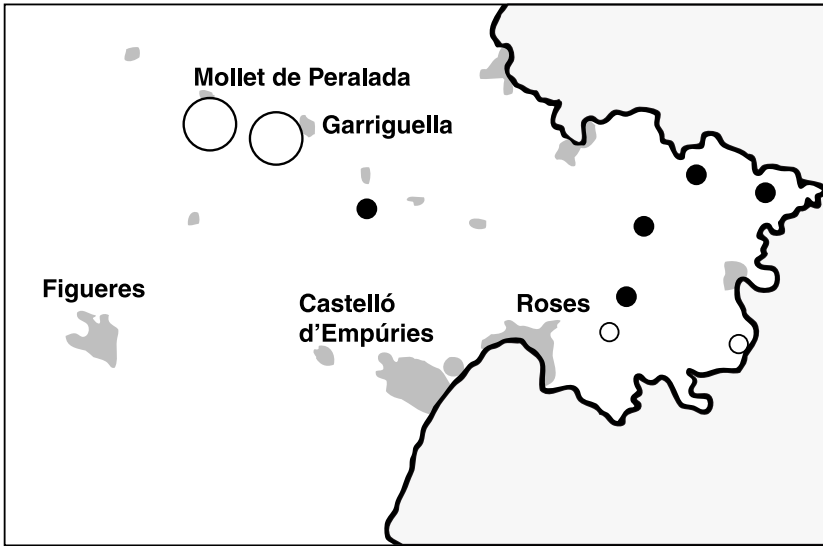
Utilitzant aquest tipus de mostreig, comentat anteriorment, durant l'any 2007 s'estimaren 26 mascles de terrorola (1,04 territoris/km² que inclouen l'hàbitat potencial de l'espècie) (Fig 1).

En el sector 1, a Mollet de Peralada, la totalitat dels mascles puja a 19 exemplars, quedant així com la població més important de les comarques gironines. Dins del sector hi trobem dos nuclis separats entre sí uns 1.000 metres. El nucli important és molt concentrat, ja que existeixen 16 mascles en un radi d'uns 500 metres. L'altre nucli, compost de 3 mascles, 2 ho fan en guarets continuats i l'altre aïllat uns 300 metres.

Pel que fa al sector 2, són 7 els mascles existents, i d'igual forma concentrats en un radi de 250 metres.

Així doncs, la població de terrorola a la plana empordanesa suma un total de 26 mascles canors, sumats a les 3-4 parelles existents al cap de Creus, obtenim la totalitat en 29-30 parelles reproductores a la província de Girona.

L'estat real de la població catalana serà coneguda durant un cens total l'any 2008, tot i que sembla indicar que ara per ara l'Alt Empordà acull vora el 12%. El 90% de la població empordanesa es localitza en indrets sense cap mena de protecció, quedant exclosa, fins i tot, de la Xarxa Natura 2000. Així



- Mollet de Peralada: 19 mascles
 Garriguella: 7 mascles
 ○ Cap de Creus: 3-4 mascles
 ● Poblacions extingides

Figura 1. Estat de conservació de la terrerola a l'Alt Empordà.

doncs, la intensificació agrícola comporta la pèrdua de guarets vells i la rompuda dels erms estèpics. La desaparició dels ramats comporta que els pocs espais aptes que queden passin a tenir un recobriment vegetal massa elevat per a l'espècie (Estrada *et al.*, 2004).

El seguiment de la terrerola a l'Alt Empordà queda, de moment, analitzada a partir de les dades d'un sol any de cens. D'aquesta manera, ha d'haver-hi una constància almenys de dos anys més, per a saber l'estabilitat d'aquesta població. Però atesa la seva mida poblacional i el seu aïllament geogràfic, qualsevol índex perjudicial per a la població podria conduir a la seva extinció, per la qual cosa és recomanable una especial protecció d'aquesta població, amb micro-reserves que englobin el seu territori i la zona d'hàbitat potencial circumdant, així com un seguiment constant (Rivas & Moreno-Rueda, 2006)

LA IMPORTÀNCIA DELS GUARETS

Diversos estudis demostren que els ocells dels conreus són el grup avifaunístic amb més regressió, tant a escala europea com a casa nostra, i que els guarets són peces claus per al manteniment de les seves poblacions. Per si fos poc, dins el marc de la Política Agrària Comuna, els ministres d'Agricultura dels diferents estats membres de la UE han aprovat que la tardor i la primavera del 2008 es podran sembrar de cereals les terres que estaven sotmeses al guaret

obligatori, amb la finalitat d'augmentar l'oferta i pal·liar la pujada de preus del cereal. L'elevat preu del cereal juntament amb la retirada de l'obligatorietat del manteniment dels guarets provocarà, amb gairebé tota seguretat, la seva pràctica desaparició a Catalunya. (L'Abellerol núm. 33, ICO 2007).

AGRAÏMENTS

Vull donar les gràcies a Jordi Martí-Aledo, Teresa Montràs i Enric Capalleras per l'interès mostrat en el projecte. A Ponç Feliu, per les dades aportades sobre els territoris de cap de Creus. També vull agrair, als membres del CAE i la IAEDEN, l'interès i la divulgació de l'estat crític de l'espècie a l'Empordà i a Catalunya.

BIBLIOGRAFIA

ABELLEROL, núm. 33. *Butlletí de contacte de l'Institut Català d'Ornitologia*, estiu/tardor 2007. ICO.

ALVAREZ CROS, C.; BURGAS, A.; CAPALLERAS, E.; FELIU, P.; MARTÍ-ALEDO, J.; MONTRÀS, T. & OLLÉ, A., *Espècies d'aus nidificants prioritàries a l'Empordà*. Comitè Avifaunístic Empordanès, I informe 2006, inèdit. CAE, 2007.

BOTA, G., *Aproximació a la situació de l'ornitofauna estèpica a Catalunya*. In: I Jornades Tècniques Internacionals de Conservació i Gestió de Zones Estèpiques. Lleida, 2002. Lleida: Fira de lleida. SEO/BirdLife, 2002.

CURCÓ, A. & ESTRADA, J., *Terrerola vulgar* *Calandrella brachydactyla*, 2004.

In ESTRADA, J.; PEDROCHI, V.; BROTONS, L. & HERRANDO, S. (eds.). *Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*. Pàg. 332-333. Institut Català d'Ornitologia (ICO)/Lynx Edicions, Barcelona.

FELIU, P., *Anuari Ornitològic del Parc Natural de Cap de Creus 2001-2005*. Parc Natural de Cap de Creus. Departament de Medi Ambient i Habitatge, Generalitat de Catalunya, 2007.

GARZA, V.; TRABA, J. & SUÁREZ, F., *Is the European population of Dupont's lark *Chersophilus duponti* adequately estimated?* *Bird Study* 50: 309-311, 2003.

MARTÍ-ALEDO, J., *Poblacions reproductores d'ocells al Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà*. Informe Inèdit. Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà.

MARTÍ, R. & DEL MORAL, J.C., *Atlas de las Aves Reproductoras de España*. Madrid: Dirección General Conservación de la Naturaleza-Sociedad Española de Ornitología, 2003.

RIVAS, J.M. & MORENO-RUEDA, G., "Censo detallado de la mayor población de Alondra Ricotí *Chersophilus duponti* del sur de España". *Revista Catalana d'Ornitologia*. Volum 22: Pàg. 27-29. 2006. Institut Català d'Ornitologia.

SUÁREZ, F.; HERRANZ, J.; YANES, M.; *et.al.* *Seasonal and interannual variability in laying date, clutch size, egg volume and hatching asynchrony of four lark species in Mediterranean Spain*. *Ardeola* 52 (1): Pàg. 103-117. 2005. Sociedad Española de Ornitología.

TELLERÍA, J.L.; ASENSIO, B. & DÍAZ, M., *Aves Ibéricas. II. Passeriformes*. J. M. Reyero Editor. Madrid, 1999.